

דואגים לחברה*

מטרות

- להכיר את המושג "המגזר השלישי" ואת תרומתו לחברה בישראל.
- לדון באחריות החברתית של המגזרים השונים בחברה.
- לבחון סוגיות חברתיות שונות באמצעות הכרות עם ארגונים ויוזמות בחברה הישראלית.

עזרים

- שלוש מעטפות או קופסות ובהן שמות המגזרים בחברה ותיאור כללי שלהם (נספח 1).
- פתקי "אתגר חברתי" (נספח 2).
- אמצעים טכנולוגיים לפעילות אינטראקטיבית (מסך משותף או מכשירים אישיים).

מהלך הפעילות

שלב א': על שלושה מגזרים

1. המנחה יניח שלוש מעטפות או קופסות שעליהן כתוב: "מגזר עסקי", "מגזר ציבורי" ו"מגזר שלישי". על הצד האחורי של כל מעטפה (או על דופן הקופסה) יתואר המגזר (נספח 1).
2. המנחה יפזר בחדר פתקים (נספח 2) שעליהם כתובים אתגרים חברתיים.
3. המנחה יאמר למשתתפים להכניס כל פתק של אתגר חברתי למעטפה של המגזר שאחראי לפתרון אתגר חברתי זה.
4. המנחה יבקש משלושה משתתפים לפתוח את המעטפות ולהציג את הפתקים שהוכנסו אליהן.
5. דיון:
 - א. האם הייתה התלבטות בעניין הגורם האחראי לנושא מסוים?
 - ב. אילו השלכות יהיו למצב שבו מגזרים יקבלו על עצמם אחריות לתחומים שאינם באחריותם? (לדוגמה: עזרה למשפחות מעוטות יכולת – אם המגזר העסקי יעזור למשפחות אלו, הוא יפגע במטרותיו כמגזר עסקי; זה עלול לפתח תלות של מיעוטי היכולת בגופים המסייעים להם; עלול להיעשות למטרות פרסומת וקידום אישי וכו'.מנגד – למגזר הציבורי אין משאבים לטיפול בכל המצוקות, וכן הוא מושפע מתהליכים פוליטיים.)

* באתר מינהל חברה ונוער פעילות נוספת על המגזר השלישי: מתנדבים בתבונה, "על סדר היום", גיליון 59.

- ג. מה הם תחומי הפעילות החשובים ביותר של המגזר השלישי? (אין תשובה אחת, עם זאת יש צרכים שרק ארגונים ללא מטרות רווח – כמו תנועות נוער וארגוני צדקה – נותנים להם מענה.)
- ד. מה היה קורה אלמלא היו ארגונים אלו מתערבים ופועלים? כיצד אפשר למנוע כפילויות במתן שירותים לאזרחים על-ידי ארגונים ממגזרים השונים?

לסיכום ולקראת השלב הבא, אפשר להקרין את הסרטון: "[אכפתיות, פעולה, השפעה – החברה האזרחית בישראל](#)" למידע נוסף על החברה האזרחית בישראל: [המועצה הלאומית להתנדבות בישראל](#).

שלב ב': יוזמות וארגונים מאז 2011

פעילות אינטראקטיבית באתר "דרכנו"

המנחה יזמין את המשתתפים להיכנס לאתר "דרכנו": או במשותף על מסך גדול או במכשירים אישיים בעזרת הקישור או הקוד המצורפים.

באתר [מאגר אינטראקטיבי של הארגונים שקמו בתחומים שונים מאז מחאת 2011](#). האתר מציג ארגונים אזרחיים בכל תחומי החיים שהתפתחו מאז מחאת 2011 (חלק מהארגונים היו קיימים גם לפני כן וייתכן שחלק חסרים במפה). הקלקה על שם הארגון מציגה מידע עליו ומקשרת לאתר הארגון.

הצעות למשימות ודיון במליאה

1. **בהתבוננות ראשונית** במאגר זה, מה דעתכם על המוצג בו? על מה הוא מעיד?
2. מה הם הנושאים שבהם עוסקים ארגונים רבים במיוחד? מדוע לדעתכם?
3. אילו נושאים חסרים במאגר? מה הייתם מוסיפים?
4. **בהתבוננות מעמיקה**: בחרו נושא (אפשר בזוגות או בקבוצות קטנות) ובדקו: על אילו צרכים עונים הארגונים והיוזמות שקמו?
5. האם קיים מענה נוסף לצרכים אלו (במגזר הציבורי או העסקי)?
6. בחרו ארגון או יוזמה המעניינים אתכם או המעוררים את סקרנותכם, כנסו לאתר האינטרנט של הארגון ובדקו:
 - א. מה הן המטרות המוצהרות של הארגון או של היוזמה?
 - ב. מהי הפעילות של הארגון?

ג. מי ייסד את הארגון?

ד. מהי הסוגיה החברתית שהארגון דן בה? לאיזו בעיה הוא נותן מענה? מהו סוג המענה?

לסיכום, המשתתפים יציגו את הארגונים השונים במליאה. המנחה ישאל:

- מה התחדש לכם בפעילות?
- כיצד הנושאים שנידונו בפעילות מתבטאים בחייכם האישיים ובהתנסות המעשית במעורבות חברתית?

נספח 1: מעטפות מגזרים

שם כולל לארגונים ולחברות
הפועלים למטרות רווח
ולצמיחה כלכלית
לדוגמה: חברת "סלקום"

מוסדות המדינה ורשויות
ציבוריות
לדוגמה: משרד התחבורה, הרשות
הלאומית לבטיחות בדרכים

כל הארגונים הפועלים ללא
מטרת רווח ושאינם חלק
ממוסדות המדינה
לדוגמה: "וראייטי ישראל"

**נספח 2:
פתקי אתגר
חברתי**

הנצחת חללי צה"ל ונפגעי
פעולות איבה ביישוב

שירותי דת (בתי כנסת,
עריכת טקסים וכדומה)

הגנה משפטית וייעוץ
לציבור אנשים

פתיחת חדר כושר ומועדון
ספורט

שירותי רפואה דחופה

מתן שיעורי עזר לתלמידים
מתקשים

עזרה למשפחות מעוטות
יכולת לקראת חגים ומועדים

קשרים בינלאומיים, חילופי
משלחות ונציגים

פעילות מאורגנת לבני נוער
בשעות אחר הצהריים

תיקון ושיפוץ כביש משובש
שהתרחשו בו תאונות רבות

נספח 3: המגזר השלישי

המגזר השלישי בישראל

המגזר השלישי הוא מונח כולל לארגונים לא-ממשלתיים (Non-Governmental Organizations – NGO) – עמותות, ארגונים פילנתרופיים, ארגונים וולונטריים, ארגוני מתנדבים, תנועות חברתיות וארגונים ללא כוונות רווח (מלכ"ר – Nonprofit Organization).

מגזר זה מכונה "שלישי" כדי להבדילו מהמגזר הציבורי – גופים ומוסדות המצויים בבעלות ציבורית מכוח חוק, כמו: משרדי ממשלה, מפלגות, רשויות מקומיות, המוסד לביטוח לאומי וכיו"ב – ומהמגזר העסקי – חברות עסקיות הפועלות למטרת רווח.

תפיסת העולם של ארגון הפועל במגזר השלישי היא למעשה התשובה שהוא נותן לעצמו לשאלה: **מי צריך לתת מענה לצורך שעולה בחברה וכיצד עליו לעשות זאת**. יש הדוגלים במתן מענה לצרכים על-ידי הספקת שירותים במקום המגזר הציבורי או בנוסף לו, ויש הדוגלים בהקדשת משאבים לשינוי המצב החברתי.

שנים-עשר **תחומי הפעילות** של המגזר השלישי בישראל הם: תרבות ופנאי; חינוך ומחקר; בריאות; רווחה; איכות הסביבה; שיכון ופיתוח; ארגוני אזרחים; פילנתרופיה; פעילות בינלאומית; ארגוני דת; איגודים מקצועיים; הנצחה.

במחוזות תל-אביב וירושלים מספר העמותות הגדול ביותר. בעוד מחוז ירושלים מאופיין בריבוי ארגוני דת וחינוך, במחוז תל-אביב בולט חלקן של קבוצות אזרחים ושל ארגונים לשינוי חברתי. במחוזות צפון ודרום קיימת עלייה חדה ברישום ארגונים חדשים משנת 1995. מחוז חיפה הוא הקטן ביותר מבחינת עמותות וארגוני מגזר שלישי. בישראל פועלים, נכון לסוף 2012, כ-34,000 עמותות וארגונים ללא מטרת רווח.

ארגוני המגזר השלישי מתאפיינים במעורבות של **מתנדבים**, הבוחרים להצטרף לפעילות או לארגון, בשימוש במשאבים הניתנים כתרומה (כסף, מקום פעילות, ייעוץ, פיתוח, כוח אדם ועוד), בניהול עצמי ובפעילות מתוך מוטיבציה אישית. מקורות המימון של ארגונים אלו הם הכנסות עצמיות, מימון ציבורי ותרומות.

יש הטוענים כי גם אם תצליח החברה לחלק את משאביה באופן צודק ולא תקפח אף אזרח, עדיין יהיו תחומים שבהם תידרש מעורבות של הפרט ועשייה אקטיבית שלו ללא הישענות על הממסד. מעורבות הפרט תעצים את תחושות הסולידיות, ההשתייכות, האחדות והאחריות האישית, ולכן חשוב שהאזרחים יתרמו לעצמם וזה לזה.

מקורות

- מילון מונחים חברתי-כלכלי, מכון ון-ליר:
<http://www.vanleer.org.il/heb/content.asp?id=61>
- מבט מהיר על המגזר השלישי, המרכז לחקר המגזר השלישי – אוניברסיטת בן-גוריון (מצגת):
<http://cmsprod.bgu.ac.il/NR/rdonlyres/BA858A30-8095-4140-B09E-DED534B2583A/14757.pdf>
- בן-אהרן, ישעיהו, שעתו של המגזר השלישי: עליית החברה האזרחית בעולם ובישראל:
http://www.civilsociety.co.il/articles/hevra_ezrahit_sheato_shel.htm
- גאידסטאר, אתר העמותות של ישראל/<http://www.guidestar.org.il>
- שמיד, הלל (2003), "תרומתם של ארגונים ללא כוונת רווח לחברה האזרחית", קהילה במרכז, 3.